

A tükör két oldala

3.2. *A tükör két oldala, In: Adalékok a tradicionális tükör-értelmezések dekonstrukciójához / Az ábrázolt tükröződés metaforája a nemzetközi kortárs képzőművészetben, Mészáros Márta, 2011-2012, 16-17. oldal, URL: <http://szemkontaktus.wordpress.com/adalekok/>*

A tükör metaforikus képessége az, hogy az irreális és utópikus térbe enged betekinteni, tükrözi az ember jellemét, megmutatja a különböző szellemeket, előrevetíti a sorsot és más jóslatokat.

„Az imagók számára a tükörkép a látható világ küszöbének látszik, ha hitelt adunk a tükör-diszpozíciónak, amely a hallucinációban és az álomban a saját test imagóját jeleníti meg, legyen szó akár egyéni vonásairól, sőt akár fogyatékoságairól vagy tárgy-projekcióiról, vagy, ha figyelembe vesszük a tükör-szerepét abban, hogy megjelenik a hasonmás (double), amely mögött egyébként heterogén pszichikai realitások vannak.”¹

A tükör által egy láthatatlan világba kapunk betekintést. „Egyik térből a másikba, belsőből a külsőbe, tudatból az álomvilágba történik átlépés. Alice például csak azért tud „a tükör mögé” jutni, mert az először fátyollá, aztán párává válik. A felpuhított határok és az elhomályosult látás kéz a kézben járnak. A tükör ebben az értelemben is „határjelenség.”²

„Valahogy át lehet jutni a Tükörházba. ... Mondjuk, hogy az üveg olyan puha lett, mint a selyempapír, és át tudunk menni rajta. Nahát, már kezd is fátyolosodni, komolyan mondom! Egész könnyű lesz átjutni... Azzal már fönn is volt a kandalló párkányán, bár azt nem tudta volna megmondani, hogyan került oda. És csakugyan - a tükör mintha szétfoslott volna, mint valami ezüstösen csillogó pára. A következő pillanatban Alice már át is jutott rajta, és puhán leugrott a kandallópárkányról, egyenest a tükörszobába.”³

Alice, amint átjut a másik világba, összehasonlítást végez: „elmondom, milyennek képelem én a Tükörházat. Hát először is ott van az a szoba, amelyet az üvegen át láthatsz: ugyanolyan, mint a mi nappalink, csak éppen minden fordítva van benne. ... A

1 Jacques Lacan: A tükör-stádium mint az én funkciójának kialakítója, ahogyan ezt a pszichoanalitikus tapasztalat feltárja a számunkra, Thalassa 1993, 2: 5–11

2 Hanne Loreck: Tükörgondolatok. In: Pillanatgépek. Hogyan keletkeznek a képek, vagy egy pillantás a Werner Nekes gyűjteményre a kortárs művészet szemszögéből. Kiállítási katalógus. Szerkesztette: Kékesi Zoltán és Peternák Miklós. C3 Alapítvány – Múcsarnok / Kunsthalle Budapest, 2009. 72. o.

3 Lewis Carroll: Alice Tükrországban (ford. Révbíró Tamás) Budapest, Móra Kiadó, 1980, 4-5. old

könyveik nagyon hasonlítanak a mi könyveinkhez, csak a szavak fordítva vannak bennük. Ezt onnan tudom, hogy egyszer fölmutattam egy könyvet a tükör előtt, és ők is föltartottak egyet odaát.”⁴ Alice a tükörrást eképpen érti meg: „Egy darabig törte rajta a fejét, aztán végül eszébe jutott a megoldás. „Hiszen ez tükörkönyv, mi más volna! Ha a tükör elé tartom, a helyes irányba mennek a szavak.”⁵ (Douglas Gordon *Laughing / Crying*⁶ című nyomtatán négy mondat többszöröződik meg, ezek vízszintesen és függőlegesen is egymás tükörképeiként hol erősítik, hogy kioltják a jelentést.)

I'm not laughing, I'm crying
I'm laughing, I'm crying
I'm not crying, I'm laughing
I'm crying, I'm laughing

A tükör nem csupán egy szimbolikus, másik világ jelképe, hanem maga a másik világ. Alice a tükörön, mint kapun keresztül másik világba hatol. Ennek parafrázisa *Alice utolsó szökése*.⁷ A tükör ajtó, amely másik világba nyílik, ahová a főhős saját képmása alakjában lép be. Megfelel a tükrözött világ az eredetinek? Nem feltétlenül. „Ebben a szobában nincs olyan szép rend, mint a másikban” - gondolta Alice, mert néhány sakkfigurát vett észre a kandalló hamujában.”⁸

James Hopkins *Paradox Passage*⁹ műve imitált átjáró. A falra merőlegesen két fél ajtószárny áll. Közéjük két egyforma méretű tükör van helyezve 45 fokban az ajtószárnyakhoz és 90 fokban egymáshoz képest. Ezért a tükörkép, vagyis a bezárt ajtó képe a fal síkjában jelenik meg: megvalósul a paradox átjáró. Az ajtó a néző térbeli helyzetétől függően látszik zártnak vagy nyitottnak, a tér egy alternatív dimenzióját mutatva meg.

4 Lewis Carroll, i.m. 4. old

5 Lewis Carroll, i.m. 7. old

6 Douglas Gordon: *Laughing / Crying*, 1996, szitanyomat, 50x40 cm URL: <http://peterfoolen.blogspot.com/search/label/douglas%20gordon>

7 Alice utolsó szökése, R: Claude Chabrol, 1976

8 Lewis Carroll, i.m. 5. old

9 James Hopkins: *Paradox Passage*, 2002, installáció

Noha nem kifejezetten átjáró, mégis ide illik Helmut Smits *Quarter Pipe*¹⁰ című műve, mely egy félbevágott gördeszka-pálya a falhoz szorítva és egy óriás tükör egészíti ki a pályát. A pálya folytonossága (használhatósága) függ a tükörtől, mint átjárótól.

10 Helmut Smits *Quarter Pipe*, 2005, installáció